

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทำวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์หนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชุดภาษาพิจารณา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่หก" ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ จากหนังสือ วารสาร รวมทั้ง ผลงานวิจัย พอนำมาสรุปข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. ข้อมูลที่ได้จากหนังสือ - เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
3. ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่ได้จากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ความหมายของหนังสือเรียน

ในการเรียนการสอนวิชาใดก็ตาม ส่วนประกอบที่สำคัญที่ทำให้การเรียนการสอน ประสบผลสำเร็จ นอกจากตัวครู ตัวนักเรียน วิธีสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจน การนำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ประกอบการสอนแล้ว หนังสือเรียนก็ถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งด้วย คำว่า "หนังสือเรียน" แม้จะมีผู้ใช้คำอื่น เช่น "หนังสือแบบเรียน" หรือ "ตำราเรียน" ตามแบบใหม่หรือเก่าก็ตาม ก็มีความหมายเช่นเดียวกันทั้งนั้น ซึ่งพอจะ รวบรวมความหมายของคำว่า "หนังสือเรียน" ได้ดังนี้คือ

ประภาสรี สีหอำไพ (2524 : 44) กล่าวไว้ว่า

หนังสือเรียน (Textbooks) คือ หนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักสูตรซึ่งกระทรวง ศึกษาธิการออกใบอนุญาตให้ กำหนดให้เป็นหนังสือที่ใช้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ หรือ เป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการสั่งให้สอนได้โดยมีเกณฑ์พิจารณา คือ เรียบเรียงเนื้อหา ถูกหลักวิชา ตรงตามหลักสูตร ประมวลการสอน และมีความถูกต้องเหมาะสมกับระดับ ชั้น นักเรียนได้ใช้หนังสือแบบเรียนทั้งในชั้นเรียนและเรียนด้วยตนเอง มีความ

สะดวกที่จะค้นเนื้อหาที่เรียบเรียงไว้อย่างมีระเบียบ ให้เรียนรู้ตามหน้าและสารบัญที่กำหนดไว้ วิธีอ่านก็แล้วแต่ความต้องการ คือบางตอนอาจจะอ่านผ่าน ๆ ไปเก็บเอาแต่ใจความสำคัญมาสรุป บางตอนอาจย้ำเน้นเนื้อหา ตัวอักษรและภาพประกอบ ตลอดจนตารางข้อมูลต่าง ๆ ช่วยให้เรียนรู้ได้รวดเร็วและเนื้อหาได้อย่างแจ่มแจ้งรวดเร็ว มีกิจกรรมเสนอแนะ และแบบฝึกหัดประเมินผลตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอน

อรสา ปราชญ์นคร (2523 : 97,100) กล่าวถึงความหมายของ "หนังสือเรียน" และได้เปรียบเทียบกับ "แบบเรียน" ซึ่งเขาเห็นว่ามียุทธศาสตร์ต่างกันดังนี้คือ

แบบเรียน หมายถึง หนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักสูตร และกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นหลักสำหรับการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียน ถ้าพิจารณาตามความหมายนี้ หนังสือเล่มใด ๆ ก็อาจมีโอกาสเป็นแบบเรียนได้ ถ้ามีการตกลงกำหนดขึ้นตามเงื่อนไขดังกล่าว ส่วนหนังสือเรียน คือหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สำหรับการเรียน มีสาระตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรอย่างถูกต้อง เป็นหนังสือที่ใช้เป็นเครื่องช่วยให้ครูเข้าใจถึงขอบข่ายของเนื้อหาวิชา และช่วยให้ครูได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอน

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2524 : 12) ได้กล่าวถึงความหมายของ "แบบเรียน" ในแง่เดียวกันกับ "หนังสือเรียน" ดังนี้คือ

ความหมายของแบบเรียน คือ หนังสือที่ได้รับคัดเลือกแล้ว โดยครูนำมาใช้เป็นหลักในการสอน และนักเรียนจำเป็นต้องใช้เรียนนั่นเอง... หนังสือแบบเรียนเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสอน มีขอบข่ายเนื้อหาวิชาที่ให้ข้อมูลในเบื้องต้น การเรียงลำดับของเนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญ จะต้องเรียงจากง่ายไปหายาก จากสิ่งที่เหมือนกันไปสู่สิ่งที่ไม่เหมือนกัน และจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน (2523 : 71) กล่าวว่า "หนังสือแบบเรียนคือหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการบังคับใช้ ตามประกาศหรือคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งจะกำหนดออกมาทุกปีการศึกษา มีชื่อว่า "คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ" นอกจากนี้เขา ยังได้แบ่งหนังสือแบบเรียนออกเป็น 2 อย่าง คือ

1. หนังสือแบบเรียนบังคับใช้ หมายถึง หนังสือที่นักเรียนต้องใช้เรียนเป็นประจำ รวมทั้งการที่ต้องเรียนในห้องเรียน และที่ต้องอ่านนอกห้องเรียน

2. หนังสือแบบเรียนที่ไม่บังคับใช้ หมายถึง หนังสืออ่านประกอบเฉพาะวิชา เพื่อประโยชน์ในการขยายความรู้ในวิชานั้น ๆ ให้ลึกซึ้ง และกว้างขวางขึ้น ซึ่งหนังสือแบบเรียนประเภทนี้ แล้วแต่ครูผู้สอนหรือบรรณารักษ์แนะนำให้อ่าน หนังสือแบบเรียนประเภทนี้ทางห้องสมุดควรจะจัดซื้อไว้ให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งนอกเหนือจากแบบเรียนบังคับใช้

ชลธิรา กลัดค้อย (2517 : 176) กล่าวถึงความหมายของ "หนังสือเรียน" โดยใช้คำว่า "ตำราเรียน" ดังนี้ "ตำราเรียน หมายถึง หนังสือที่แต่งเรียบเรียงขึ้นเพื่ออธิบาย หรือแสดงเนื้อหาวิชาการแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะ ทั้งนี้อาจจะเป็นการเสนอทฤษฎีหรือเนื้อหาสาระต่าง ๆ ในระดับลึก หรือระดับกว้างก็ได้ แต่ ผู้แต่งหรือผู้เรียบเรียงมีจุดหมายที่มุ่งผลทางด้านวิชาการโดยตรง"

จากความหมายของ "หนังสือเรียน" ตามที่มีผู้เขียนไว้ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะนำมาสรุปได้ว่า "หนังสือเรียน" ก็คือ หนังสือที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการว่าให้ใช้ได้ เป็นหนังสือที่ครูใช้เป็นหลักในการสอน และนักเรียนก็จำเป็นต้องใช้เรียนด้วย มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร มีวิธีการเรียบเรียงเนื้อหา การใช้ภาษา รวมทั้งส่วนประกอบอื่น ๆ ของหนังสือตามลักษณะของหนังสือเรียนทั่วไป

ความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือเรียน

ดังที่ได้กล่าวถึงความหมายของหนังสือเรียนไปแล้ว จึงทำให้พอจะมองเห็นว่าหนังสือเรียนมีบทบาทมากในการเรียนการสอนทุก ๆ วิชา รวมทั้งวิชาภาษาไทยด้วย ถือเป็นอุปกรณ์ที่สำคัญและมีประโยชน์มาก เพราะหนังสือเรียนจะเป็นแนวทางให้ครูสอนนักเรียนได้ถูกต้องตามจุดประสงค์ของหลักสูตรยิ่งขึ้น นักเรียนเองก็สามารถหาซื้อมาเป็นสมบัติส่วนตัวได้ไม่ยากนัก เรื่องความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือเรียนนั้น มีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน และมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือเรียนหลายประการ ซึ่งจะรวบรวมได้ดังนี้ คือ

ประกาศรี สืออำไพ (2524 : 45) กล่าวไว้ว่า "หนังสือแบบเรียนเป็นสิ่งผลิตที่ประโยชน์ได้หลายอย่าง ที่ทำให้ผู้ใช้สามารถเลือกเนื้อหาในหนังสือมาตามต้องการ หนังสือจะบอกหน้า สารบัญ บทพรรณานุกรม ทำให้สะดวกในการอ่าน รูปเล่มก็กะทัดรัด และไม่แพงจนเกินไป แบบเรียนมักจะทำให้มันเทศที่เด่นชัด และอธิบายรายละเอียดไว้"

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2524 : 12 - 13) ได้สรุปเรื่องความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือเรียนไว้ดังนี้

1. แบบเรียนเป็นอุปกรณ์ราคาถูก ใช้ได้นาน ใช้แล้วใช้อีกได้ และจะช่วยให้เด็กได้ศึกษาเป็นรายบุคคลได้ดี เพื่อช่วยให้เรียนตามกำลังความสามารถ
2. เป็นอุปกรณ์ที่เด็กแต่ละคนสามารถเรียนคนละสิ่งได้ในเวลาเดียวกัน เรียนซ้ำกี่ครั้งก็ได้ตามความต้องการ และช่วยให้ครูมอบงานให้เด็กตามกำลังความสามารถของแต่ละคน
3. ช่วยสร้างหน่วยขึ้นภายในห้องเรียน ส่งเสริมกิจกรรมการเรียน ให้ประสบการณ์การอ่าน ให้คตินิยมใหม่ ๆ
4. ช่วยให้เด็กรู้วิธีการศึกษา เป็นอุปกรณ์ที่รวบรวมหลักฐานต่าง ๆ และช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
5. ช่วยปรับปรุงทักษะของครู โดยเฉพาะครูใหม่ เพราะแบบเรียนมีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร การจัดทำก็ต้องมีความพิถีพิถัน และการรอบรู้มาก คำนึงถึงหลักการเรียนการสอน ความสนใจ และความสามารถของเด็กแต่ละวัยด้วย
6. แบบเรียนเป็นแหล่งข้อมูลที่จะให้เนื้อเรื่อง และคำตอบในปัญหาต่าง ๆ อย่างมีขอบเขตในรายวิชานั้น ๆ และเหมาะกับระดับความรู้ของผู้เรียน
7. แบบเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างสรรคหนังสืออย่างอื่นคิดตามออกมา เช่น หนังสืออ่านประกอบ หนังสือแบบฝึกหัด หนังสือคู่มือครู และอื่น ๆ

นอกจากนี้ Brown, Lewis and Harclerod (1969 : 86) กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเรียนไว้ว่า

1. ประหยัด ถ้าจะนับระยะเวลาการใช้งาน แบบเรียนอาจนำมาใช้แล้วใช้อีกได้ ราคาที่นักเรียนแต่ละคนจะต้องจ่ายจริง ๆ ก็นับว่าต่ำ และถ้าเราเปรียบเทียบกับราคาของเนื้อหาในแบบเรียนที่ปรากฏในรูปแบบอื่น (เช่น หนังสือเล่มเล็ก ๆ แผนภูมิ แผนภาพ) แบบเรียนก็นับว่าค่อนข้างถูกจริง ๆ

2. ช่วยให้นักเรียนได้ศึกษาเป็นรายบุคคล แบบเรียนช่วยให้แต่ละคนได้ศึกษาเอาเอง แบบเรียนจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามระดับความสามารถของเขา แม้ว่าในทางปฏิบัติอาจจะทำได้ไม่บ่อยนักก็ตาม แบบเรียนช่วยให้นักเรียนที่มีความสามารถที่ต่างกัน สามารถเรียนสิ่งที่แตกต่างกันได้ในเวลาเดียวกัน หรือสามารถเรียนช้าได้ตามที่ต้องการ ตามเวลาที่สะดวก แบบเรียนช่วยกำหนดการบ้านที่แตกต่างออกไปตามความพร้อมของนักเรียนแต่ละคน

3. ช่วยจัดระเบียบการเรียนการสอน แบบเรียนช่วยจัดระเบียบและสร้างเอกภาพในการเรียนการสอน โดยการกำหนดจุดประสงค์ในการอ่านร่วมกัน เสนอแนะกิจกรรม เรื่องที่อ่าน และคำถามสำหรับตอบ แบบเรียนที่สร้างขึ้นอย่างประณีตจะก่อให้เกิดเอกภาพต่อการเรียนการสอนในห้องเรียนมากขึ้น โดยจะเสนอแนะโน้ตส์ใหม่ ๆ และเนื้อเรื่องด้วยวิธีการที่เป็นลำดับ

4. ช่วยสอน ครูส่วนมากยังคงใช้แบบเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้วิธีการเรียน วิธีการอ่านให้ไต่ลามากขึ้น วิธีการหาหลักฐานและวิธีการแก้ปัญหา เมื่อใช้แบบเรียน ครูผู้สอนก็ไม่จำเป็นต้องเตรียมขั้นตอนการสอนมาก ครูเพียงแต่แนะนำให้นักเรียนศึกษาวิธีการดำเนินกิจกรรมที่เสนอแนะไว้ คำถามที่ท้าทายความคิด และบรรณานุกรมวัสดุการศึกษาที่เกี่ยวข้อง (รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาที่ได้เลือกสรรแล้ว) ในแบบเรียน เพื่อกระตุ้นให้มีการเรียนรู้อย่างคึกคัก

5. ช่วยพัฒนาการสอนของครู แบบเรียนนับว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยเหลือในการปรับปรุงทักษะของครู ผู้ที่สนับสนุนทัศนคตินี้เชื่อว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการยอมรับ ครูที่มีประสบการณ์ในการสอน และผู้เขียนเอง อาจจะช่วยเหลือเป็นพิเศษแก่ครูที่เริ่มสอนและขาดประสบการณ์ โดยจัดคู่มือครู และบันทึกเพื่อจัดการกับปัญหาการเรียนการสอนต่าง ๆ

จากเอกสารที่ไ้รวบรวมมาเกี่ยวกับประโยชน์และความสำคัญของหนังสือเรียนนั้น พอจะสรุปได้ว่า หนังสือเรียนมีประโยชน์และมีความสำคัญทั้งกับครูและนักเรียน สำหรับครู หนังสือเรียนจะช่วยปรับปรุงทักษะของครู ส่วนสำหรับนักเรียน หนังสือเรียนมีราคาถูก และใช้ได้นาน นักเรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ช่วยฝึกทักษะด้านต่าง ๆ และสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้แก่เด็กนักเรียนด้วย

เมื่อมีผู้เห็นประโยชน์และความสำคัญของหนังสือเรียนเช่นนี้ การจัดทำหนังสือเรียนแต่ละเล่ม จึงต้องมีความพิถีพิถันเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นแง่ความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของระดับชั้นเรียน ลักษณะการเขียน ตัวหนังสือที่ใช้ ฯลฯ และที่สำคัญคือควรจะทำออกมาให้ทันในแต่ละปีการศึกษาหนึ่ง ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอนได้ทันทั่วทั้งที่ อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า การจัดทำหนังสือเรียนแต่ละเล่มมักจะมีปัญหาค้นต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอ เช่นปัญหาค้นการผลิตไม่ทันแต่ละปีการศึกษา ปัญหาค้นการพิมพ์ ภาพประกอบ อีกประการหนึ่งคือ เนื้อหาในหนังสือเรียน ซึ่งบางครั้งก็มีผู้วิพากษ์วิจารณ์แง่ของความไม่เหมาะสม ไม่น่าสนใจ เนื้อหาซ้ำซ้อน ไม่ทันสมัย เป็นต้น เมื่อมีผู้มองเห็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดทำหนังสือเรียนเช่นนี้แล้ว จึงมีผู้คิดและทำการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือเรียนเล่มต่าง ๆ ขึ้นมาหลายเล่ม เพื่อให้เห็นข้อดี และข้อบกพร่องอย่างแท้จริง จะได้นำไปปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

ความหมายของการวิเคราะห์

ในการวิเคราะห์หนังสือเรียน ผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องอ่านหนังสือเรียนเล่มนั้นอย่างละเอียด ไม่ใช่อ่านผ่าน ๆ ไปเพียงเพื่อให้รู้เรื่องราวเท่านั้น รัญจวน อินทรกำแหง (2520 : 42) กล่าวถึงการอ่านอย่างวิเคราะห์ไว้ดังนี้คือ "การอ่านอย่างวิเคราะห์ คือ การพิจารณาถึงลักษณะของหนังสือ เนื้อเรื่อง ความสำคัญ

การเขียน ส่วนวณภาษา แนวคิด ความประทับใจ ฯลฯ คือวิเคราะห์อย่างแจ่มแจ้งจนมองเห็นหนังสือนั้นได้ชัดแจ่ม จึงต้องเป็นการอ่านแล้วคิด คิดแล้วกรอง กรองแล้วย่อย จนเหลือแต่สิ่งที่เป็นแก่นสาร" เมื่อได้อ่านอย่างวิเคราะห์แล้ว ผู้วิเคราะห์จึงจะสามารถทำการวิเคราะห์หนังสือเล่มนั้นได้ละเอียด และถูกต้องยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์หนังสือเรียน ก่อนอื่นเราควรจะเข้าใจคำว่า "วิเคราะห์" เสียก่อน มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "วิเคราะห์" ไว้หลายท่าน ดังนี้คือ

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517 : 7) กล่าวว่า

วิเคราะห์ คือ การแยกแยะส่วนต่าง ๆ ออกมาให้ถนัดที่สุดที่จะทำได้ เช่นเดียวกับว่าถาหากเราจะพิจารณาพวงมาลัยพวงหนึ่ง เราก็จะดูว่าเป็นมาลัยกลมหรือมาลัยเดี่ยว มาลัยนี้ร้อยเพื่อใช้ในการใด ไซ้ดอกไม้อะไร ถวายให้เป็นลวดลาย ลายนั้นมีความหมายเฉพาะอย่างไรหรือไม่ และลายนั้นแลเห็นถนัดชัดคี่ หรือร้อยโดยไม่มีฝีมือ ทำให้ลายนั้นเห็นไม่ชัด เมื่อจะพิจารณางานเขียนชิ้นหนึ่ง ๆ เราก็จะแยกแยะไปตามรูปแบบของงานนั้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 69) กล่าวถึงความหมายของการวิเคราะห์ว่า "การวิเคราะห์คือ การพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เข้าใจ โดยอาศัยวิธีแยกแยะสิ่งที่พิจารณานั้นออกเป็นส่วน ๆ ไป ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วนให้แจ่มแจ้งเท่าที่จะทำได้ เมื่อเข้าใจแต่ละส่วนแล้ว ก็อาจจะพยายามทำความเข้าใจต่อไปว่า ส่วนแต่ละส่วนนั้น มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไรอีกด้วย"

นอกจากหนังสือและเอกสารในประเทศที่กล่าวถึงความหมายของการวิเคราะห์แล้ว ยังมีหนังสือและเอกสารจากต่างประเทศที่ได้อธิบายถึงความหมายของการวิเคราะห์ด้วยเช่นกัน ดังนี้คือ

G & C Merriam Company (1963 : 77) กล่าวถึงความหมายของการวิเคราะห์พอจะสรุปความหมายเฉพาะที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์หนังสือเรียน ดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ หมายถึง การตรวจพิจารณารายละเอียดของสิ่งที่ซับซ้อน (เช่น นวนิยาย , องค์กร , การแข่งขัน) เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของสิ่งนั้น หรือเพื่อจะหาแก่นสาร ลักษณะสำคัญของสิ่งนั้น

2. การวิเคราะห์ หมายถึง การแยกแยะ หรือการทำให้สิ่งที่เป็นส่วนรวม แยกกระจักกระจายออกเป็นธาตุ หรือส่วนประกอบย่อย ๆ

Field Enterprises Educational Corporation (1971 : 913) กล่าวถึงความหมายของการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า "วิเคราะห์มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก หมายถึง การแยกย่อย หรือแยกออกเป็น ส่วน ๆ การวิเคราะห์วรรณกรรม คือการศึกษา ส่วนของวรรณกรรม เช่น โครงเรื่อง ส่วนงานแต่ง ตลอดจนเทคนิควิธีการแสดงออกของงานเขียนทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เพื่อให้เข้าใจผู้แต่ง จุดมุ่งหมายในการแต่ง"

นอกจากนี้ รัญจวน อินทรกำแหง (2520 : 40) ยังให้ความหมายของการประเมินค่าหนังสือซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ดังนี้ "การประเมินค่าของหนังสือ คือการพิจารณาถึงคุณค่า หนังสือเรื่องหนึ่ง ๆ มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด มีส่วนกี่มากน้อยหรือส่วนบทพร้อมมาก-ที่ใดและที่บทพร้อมนั้นคืออย่างไร จะใช้ประโยชน์จากหนังสือนั้นได้เพียงใด"

จากความหมายดังกล่าวนี้ พอจะนำมาสรุปความหมายของการวิเคราะห์ว่า การวิเคราะห์ คือ การพิจารณาแยกแยะรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ออกมาให้เห็นอย่างถี่ถ้วนนั่นเอง

เกณฑ์ในการวิเคราะห์หนังสือเรียน

ในการวิเคราะห์หนังสือเรียนนั้น มีผู้ตั้งเกณฑ์ในการวิเคราะห์หรือการพิจารณาหนังสือเรียนไว้หลายท่าน ดังนี้คือ

ประภาสรี สีหอำไพ (2524 : 48 - 49) กล่าวถึงเกณฑ์ในการพิจารณาหนังสือแบบเรียนภาษาไทยไว้ดังนี้

ก. ด้านเนื้อหา ควรพิจารณาดังนี้

1. ความถูกต้องของเนื้อหา และความเที่ยงธรรม

2. ความเหมาะสมกับระดับชั้นที่เรียน มีลำดับความยากง่ายสอดคล้องกับ

ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน คำศัพท์ใหม่ ๆ ที่ให้ต้องนำไปช่วยเสริมการใช้ภาษาในปัจจุบัน อย่างแท้จริง

3. ให้แนวคิดปรัชญาสัมพันธ์กับวิจารณ์ญาณ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน

4. สร้างมโนทัศน์ (Concept) คือ ความคิดรวบยอดขั้นสุดท้าย ซึ่งรวบรวมจากความรู้ หรือมโนภาพในความคิดของบุคคล จนสรุปเป็นคำจำกัดความอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยจัดเนื้อหา (Content) อย่างเหมาะสมและเพียงพอ แต่ไม่ซ้ำซ้อนกัน จนน่าเบื่อหน่าย

5. การสอนเนื้อหาทางวรรณคดี สอดคล้องกับการฝึกทักษะฟัง พูด อ่าน และเขียน

ข. กำนันการจัดหนังสือ พิจารณาตั้งแต่ผู้พิมพ์โฆษณา เวลาที่พิมพ์ มีการชำระปรับปรุงใหม่หรือไม่ ผู้แต่งเป็นที่เชื่อถือได้ มีภาพประกอบ มีแบบฝึกหัด กิจกรรมเสนอแนะ ลักษณะของกระดาษ การเย็บเล่ม การพิมพ์ ฯลฯ เหมาะสม กล่าวคือมีคุณภาพดี และราคาพอสมควร

ค. กำนันการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบเรียนที่ดีจะช่วยแนะแนวให้ผู้สอน พิจารณาเลือกสรรกิจกรรมที่เสริมความเข้าใจทางภาษา พัฒนาการฝึกทักษะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิจัย ค้นคว้า อภิปรายแสดงความคิดเห็น จึงควรพิจารณาว่าแบบเรียนเอื้อต่อกิจกรรมเหล่านี้หรือไม่ เพียงไร

ง. พัฒนาการทางความคิดเชิงวิจารณ์ เราให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ค้นคว้าให้ลึกซึ้งกว่าเนื้อเรื่องที่เรียน แบบเรียนจึงควรเหมาะสมกับจิตวิทยาของชาววัยรุ่นด้วย

จ. มีแบบทดสอบประเมินผลในแต่ละบท ทั้งมีหนังสืออ่านประกอบ และคู่มือครูที่ใช้ค้นคว้าได้มาก ประเมินผลด้านความคิดมากกว่าความจำ ให้แบบเรียนปลูกฝังอุปนิสัยรักการอ่านค้นคว้าต่อไป

สุวัชนันท์ คุทรเมธา (2523 : 276 - 278) กล่าวถึงการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนไว้ดังนี้

1. ปิที่พิมพ์
2. ผู้เขียน
3. ความสอดคล้องกับเนื้อหา และจุดประสงค์ของการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ
4. การลำดับเนื้อหา และวิธีการเขียน
5. ความถูกต้อง ทันสมัย ตลอดจนการให้ข้อคิดเห็นต่าง ๆ
6. ให้ความคิดรวบยอด หลักการชัดเจน รายละเอียดเพียงพอ
7. ใช้ภาษา ศัพท์ เหมาะสมกับวัย และระดับชั้นของผู้เรียน
8. วางพื้นฐานประสบการณ์ที่จำเป็นแก่ผู้เรียนต่อเนื้อเรื่องลำดับ
9. มีคำนำ สารบัญ คำชี้ และหนังสืออ้างอิง เพียงพอ
10. เน้นหัวข้อเรื่องชัดเจน และเรียงลำดับได้เหมาะสม
11. เสนอแนะให้ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ รู้จักสังเกต

พิจารณา

12. มีภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง สถิติต่าง ๆ พร้อมด้วยคำอธิบายประกอบ

ชัดเจน

13. ความคงทนแข็งแรง และความเหมาะสมในการนำมาใช้
14. ขนาดรูปเล่มพอเหมาะ คำนึงสีพิมพ์ชัดเจน ขนาดตัวอักษรไม่เล็กจนเกินไป

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2524 : 207 - 208) ได้ทำการวิเคราะห์หนังสือเรียน และตั้งเกณฑ์ในการวิเคราะห์แบบเรียนวิชาภาษาไทยไว้ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ลักษณะทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนไทยเกี่ยวกับการจัดรูปเล่ม และการจัดเรื่องในเล่ม โดยมีมุ่งพิจารณาส่วนรวมของหนังสือ แบ่งเป็น

ก. คุณภาพด้านการจัดรูปเล่ม

- ขนาดของรูปเล่มหนังสือแบบเรียน
- ความสวยงามน่าสนใจ
- คุณภาพของปก
- คุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์หนังสือ
- การจัดย่อหน้า และการเว้นช่องไฟ

- ความทนทานของหนังสือ
- จำนวนภาพประกอบ
- ขนาดและความชัดเจนของตัวอักษร
- การพิมพ์
- เชิงอรรถ

ข. เนื้อหาสาระโดยทั่วไปของแบบเรียนวิชาภาษาไทย

- จำนวนเรื่อง
- สัดส่วนระหว่างร้อยแก้วและร้อยกรอง
- ความเหมาะสมด้านเนื้อหากับระดับชั้นเรียน
- ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาวรรณคดีกับวิชาหลักภาษาและการใช้ภาษา
- ความเหมาะสมด้านลักษณะ การแต่งกับสภาพสังคมปัจจุบัน
- การคัดลอกเนื้อเรื่องจากวรรณคดีและวรรณกรรม
- การเรียงลำดับเรื่อง
- ความเหมาะสมกับเวลาเรียนที่กำหนดให้
- คำแนะนำการใช้หนังสือแบบเรียน
- ความเหมาะสมของบทนำเรื่อง
- ความเหมาะสมของประวัติผู้แต่ง
- ความเหมาะสมของคำอธิบายศัพท์
- ความเหมาะสมของกิจกรรมเสนอแนะ
- เนื้อเรื่องโดยทั่วไปมีคุณค่าด้านต่าง ๆ ได้สัดส่วนกัน

ตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของแบบเรียนภาษาไทยแต่ละเรื่อง

โดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบเรียนกับหลักการเรียนการสอน ตามหลักจิตวิทยา การเรียนรู้ ซึ่งได้วิเคราะห์ด้านต่าง ๆ เป็นลำดับไปทุกเรื่อง ดังนี้

- บทนำเรื่อง
- รูปแบบ
- เนื้อหาสาระด้านวรรณกรรม ด้านภาษา
- ข้อคิดเชิงวิจารณ์

นอกจากนี้ยังมีเอกสารของต่างประเทศที่กล่าวถึงเกณฑ์ในการพิจารณาหนังสือเรียนไว้ ดังเช่น Smith , Krouse and Atkinson (1969 : 652 - 653) กล่าวไว้ดังนี้ คือ

รูปแบบ

1. รูปภาพที่นำมาใช้ประกอบนั้นได้ผสมความมุ่งหมาย และใช้ได้อย่างกว้างขวางหรือไม่
2. กราฟ แผนภูมิ แผนที่ ที่นำมาใช้ประกอบนั้นได้ผสมความมุ่งหมาย และใช้ได้อย่างกว้างขวางหรือไม่
3. ปกหนังสือมีสีสันทสวยงาม และดึงดูดความสนใจหรือไม่
4. การวางรูปแบบในหน้าหนังสือดึงดูดใจ และทันสมัยหรือไม่
5. ลักษณะตัวอักษรที่ใช้พิมพ์น่าอ่าน และน่าสนใจหรือไม่
6. การเว้นริมกระดาษ การเว้นช่องไฟ ทำให้หนังสือน่าอ่าน และดึงดูดความสนใจหรือไม่
7. การเข้ารูปเล่มแข็งแรงทนทานหรือไม่
8. กระดาษที่ใช้พิมพ์ทนทาน และชวนให้น่าอ่านหรือไม่
9. มีเอกสารอ้างอิง และดัชนีหรือไม่

เนื้อหา

1. เนื้อหาเหมาะกับระดับวุฒิภาวะของนักเรียนหรือไม่
2. เนื้อหาเหมาะกับระดับความสนใจในการอ่านของนักเรียนหรือไม่
3. เนื้อหาเหมาะกับความต้องการ และความสนใจของนักเรียนหรือไม่
4. เนื้อหาสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียนหรือไม่
5. เนื้อหาสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของนักเรียนหรือไม่
6. การเสนอเรื่องราวต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันดีหรือไม่
7. ผู้เขียนได้แทรกคุณค่าของประชาธิปไตยไว้ในเนื้อหาอย่างแยบยลหรือไม่
8. มีความสมดุล กันระหว่างเนื้อหาแบบปัญหาเป็นศูนย์กลาง และแบบเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางหรือไม่

9. ประเด็นโต้แย้งในเนื้อหาที่ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นไว้เป็นไปอย่างเสรี หรือมีอคติหรือไม่

10. ประเด็นโต้แย้งในเนื้อหาที่เป็นความคิดเห็นส่วนตัว มีความยุติธรรม และ สมบูรณ์หรือไม่

11. เรื่องราวต่าง ๆ ในเนื้อหา มีความถูกต้องหรือไม่

12. ความคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับเนื้อหาในส่วนที่เป็นจริง และภาพประกอบ แสดงไว้อย่างเสรีหรือไม่

13. ภาพประกอบ หนังสืออ้างอิง แหล่งข้อมูล และเนื้อหา มีความทันสมัยหรือไม่

14. วิธีการเขียนน่าสนใจ และชัดเจนหรือไม่

15. คำอธิบายภาพประกอบต่าง ๆ มีวิธีเขียนที่น่าสนใจหรือไม่

16. บทที่จะช่วยในการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนใช้ได้ผลดีและกว้างขวางหรือไม่

17. มีเชิงอรรถสมบูรณ์ เพียงพอหรือไม่

18. แบบฝึกหัดวัดผลนักเรียนใช้ได้ดี และมีเพียงพอหรือไม่

เจมส์ คับลิว บราว และคณะ (James W. Brown and others)

(1969 : 92 - 93) กล่าวถึงเกณฑ์ในการตัดสินแบบเรียน โดยจัดไว้เป็น 4 หัวข้อใหญ่ เพื่อความสะดวก คือ เนื้อหา การเสนอเนื้อหา การเรียบเรียงเนื้อหา และมาตรฐานการผลิต

เนื้อหา ผู้แต่งได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถในสาขานั้นหรือไม่ (ตรวจสอบ ภูมิหลังของเขาได้จากหนังสืออ้างอิง เช่น Who's Who in America) เนื้อเรื่องที่ เขียนสนองต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในแต่ละเรื่องตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรหรือไม่ (เลือกขอบเขตของวิชาในเนื้อเรื่องและเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับจากเนื้อเรื่องนั้น กับ จุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรวิชาในเรื่องเดียวกัน) ผู้เขียนแสดงทัศนะที่เป็นอคติต่อ เนื้อเรื่องส่วนที่เป็นข้อขัดแย้งหรือไม่ (อ่านส่วนของเนื้อเรื่องที่เกี่ยวกับหัวข้อการโต้เถียง การแข่งขัน หรือ การพัฒนาอ่านจส่วนรวมกับส่วนบุคคลเป็นตัวอย่าง) เนื้อหาวิชาได้ช่วย พัฒนาคุณค่าทางศีลธรรมหรือไม่ เนื้อเรื่องมีการใช้ภาษาเขียนถูกต้องตามหลักหรือไม่ (อ่านจากหลาย ๆ ย่อหน้าโดยวิธีสุ่มเอา สังเกตโครงสร้างของประโยค การเลือกและ ใช้คำสะกดสวย และภาษาสะแลงที่ฟังหืดหึ่ง)

การเสนอเนื้อหา ส่วนวนการเขียนเหมาะสมกับระดับอายุของนักเรียน ซึ่งใช้แบบเรียนนั้นหรือไม่ (ตรวจสอบจากความยาวของแต่ละประโยค ความยาวของย่อหน้า การเปรียบเทียบอย่างเหมาะสมและมีเหตุผล) คำศัพท์ที่ใช้เหมาะสมกับระดับชั้นหรือไม่ (ตรวจสอบคำที่ใช้ในเนื้อหาสัก 2 - 3 หน้า กับคำที่มักใช้เป็นประจำในระดับนี้) ลักษณะประสบการณ์ได้ปรับให้เข้ากับ ความแตกต่างของแต่ละบุคคลหรือไม่ (ตัวอย่างเช่น ประสบการณ์นั้นกระตุ้นให้เกิดความสนใจในหมู่นักเรียนชาย และในหมู่นักเรียนหญิงได้หรือไม่) มีสิ่งที่ยกย่องหรือชื่นชมหรือให้กำลังใจสำหรับนักเรียนที่อ่านซ้ำหรือไม่ มีสิ่งที่ยกย่องเป็นพิเศษสำหรับนักเรียนที่เรียนเก่งหรือไม่

การเรียบเรียงเนื้อหา คัดนี้ และสารบาญเรื่องสมบูรณ์ และใช้ได้ง่ายหรือไม่ (สังเกตจากหัวข้อย่อที่มีอยู่ในเรื่องนั้นสักหน้าหนึ่ง หรือสองหน้า แล้วตรวจสอบดูกับคัตนี้ ค้นเรื่อง คัดนี้ที่ใช้ประโยชน์ได้จริงนั้น จะต้องมิตัวข้อย่อเยกือบทั้งหมดเรียงลงมาตามลำดับอักษร) คำยากหรือคำที่ไม่ค่อยได้ใช้ข้อยมีอยู่ในศัพท์านุกรม ได้มีการใช้ภาพ แผนที่ ภาพร่าง ตาราง และแผนภูมิประกอบ เนื้อหาหรือไม่ (เลือกดูสักสิบหน้าในเรื่องนั้น แล้วทำเป็นตารางออกมาว่ามีหน้าใคบ้างที่ไม่มีรูปเลย หน้าใคมีอยู่รูปเดียว หน้าใคมีรูปมากกว่าหนึ่งรูป) ภาพเหล่านี้ได้เพิ่มความสนใจต่อเนื้อหาในเรื่องนั้นหรือไม่ (ตรวจสอบได้จากองค์ประกอบในคานความสมจริงของการใช้สี การเรียงลำดับภาพอย่างมีศิลปะ ขนาดของภาพที่จะเห็นได้พอเหมาะ รายละเอียดขย่อกยครมมีอยู่เท่าไร) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งได้เสนอแนะไว้ นั้น นำมาปฏิบัติได้หรือไม่ ได้มีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากเนื้อเรื่องบ้างหรือไม่ (วิเคราะห์กิจกรรมว่าได้กำหนดใคให้ต้องใช้เวลา อุปกรณ์พิเศษ ทรัพยากรนอกรองเรียน และอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมหรือไม่) ในตอนท้ายของแต่ละบทแต่ละหน่วยนั้น ได้มีการสรุปหรือทบทวนเนื้อหาเป็นอย่งใคหรือไม่ ในบรรณานุกรมมีสื่อการสอนที่ทันสมัยระบุไว้หรือไม่ ทั้งที่เป็นหนังสือ และอุปกรณ์โศคทัศนศึกษา

มาตรฐานในการผลิต ตัวพิมพ์ชัดเจน และอ่านง่ายหรือไม่ ตัวโตพอหรือไม่ ช่องว่างระหว่างบรรทัดนั้นกว้างพอที่จะอ่านเนื้อเรื่องได้อย่างสะดวกหรือไม่ (เพื่อเป็นแนวทาง, ที่ว่างที่กว้าง 4 นิ้ว ควรจะบรรจุจำนวนบรรทัดไม่ให้มากเกินไป แต่ให้พอเหมาะตามระดับอายุดังนี้ : เด็กอายุต่ำกว่า 7 ปี 10 บรรทัด , 7 ปีถึง 9 ปี 20 บรรทัด ,

9 ปีถึง 12 ปี 22 บรรทัด และมากกว่า 12 ปี 24 บรรทัด) ความยาวของแต่ละบรรทัดพอเหมาะต่อการอ่านหรือไม่ (ไม่ควรยาวมากกว่า 4 นิ้ว หรือน้อยกว่า 3 นิ้ว) กระจกที่ใช้มีน้ำหนักและทนทานดีหรือไม่ มีหน้าปกที่เสริมเข้าไป ทำให้ถือได้อย่างกะทัดรัดหรือไม่ แต่ละหน้าได้มีการจัดไว้เพื่อความสะดวกในการอ่านหรือไม่ (ตรวจสอบได้จากปัจจัยต่อไปนี้ : การให้หมึกอย่างสม่ำเสมอในแต่ละหน้า เว้นขอบไว้กว้างพอหรือไม่ หมึกเลอะหรือไม่)

ในการพิจารณาหนังสือเรียนนั้น เนื้อหาในหนังสือเรียนบางครั้ง ก็อาจมีงานเขียนเป็นประเภทต่าง ๆ เช่น งานเขียนประเภทสารคดี บันเทิงคดี ร้อยกรองชนิดต่าง ๆ เป็นต้น ในการพิจารณางานเขียนแต่ละประเภทยี้ เกณฑ์ในการพิจารณาก็ยังมีรายละเอียดเพิ่มเติม นอกเหนือจากเกณฑ์ในการพิจารณาหนังสือเรียนทั่วไป ซึ่งมีผู้ตั้งเกณฑ์ไว้หลายท่าน ดังนี้คือ

สารคดี

สุทิมา สัจจันนท์ (2522 : 31 - 33) กล่าวถึงความหมายของหนังสือสารคดี และการประเมินคุณค่าของหนังสือสารคดีไว้ดังนี้

หนังสือสารคดี คือ หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ความรู้ ความคิด และสาระประโยชน์นานาประการ การประเมินคุณค่าของหนังสือสารคดี ควรดูรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อถือได้ (Authority)

1.1 ผู้แต่งหรือผู้รวบรวมมีความรู้ ความสามารถ คุณวุฒิ ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์เพียงพอ

1.2 สำนักพิมพ์ หรือหน่วยงานที่จัดพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์มีชื่อเสียงในด้านการพิมพ์หนังสือประเภทดังกล่าวมากน้อยเพียงใด แคไหน

1.3 ข้อมูลต่าง ๆ เขียนขึ้นจากประสบการณ์ และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหรือไม่

1.4 มีหลักฐานอ้างอิง เช่น เชิงอรรถ บรรณานุกรม ประกอบหรือไม่

1.5 จำนวนครั้งที่พิมพ์ หรือปีที่พิมพ์ใหม่ ทันสมัย เพียงใด

2. ขอบเขต (Scope) ของหนังสือเล่มนั้น

2.1 ครอบคลุมเรื่องราวเกี่ยวกับอะไรบ้าง

2.2 จำกัดขอบเขตอย่างไร แคไหน เช่น ครอบคลุมเนื้อหาในช่วงระยะเวลาใด หรือสมัยใด ตามเขตลักษณะภูมิประเทศใด ตามหัวข้อวิชาใด หรือตามภาษาใด

3. วิธีการเขียน (Treatment)

3.1 เขียนด้วยภาษายากหรือง่าย คือหนักไปในทางเทคนิควิชาการ หรือเขียนอย่างง่าย ๆ เป็นพื้น

3.2 เขียนสำหรับกลุ่มบุคคลใด นักวิชาการ นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

3.3 เขียนอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกแง่มุม หรือเขียนคลุมกว้าง ๆ ย่อ ๆ หรือมีเพียงแต่บางเรื่องบางตอน

3.4 เขียนได้ชัดเจนแจ่มแจ้ง เข้าใจได้ดี น่าอ่าน น่าสนใจ เพียงใด

3.5 วิธีการเขียนเหมาะสม หรือสอดคล้องกับเรื่องราวหรือไม่

3.6 มุ่งหมายให้ประโยชน์ หรือมีคุณค่าต่อผู้อ่านอย่างไร

4. การเรียงลำดับเนื้อหา (Arrangement)

4.1 สะดวกแก่การค้นคว้าเพียงใด เช่น เรียงลำดับตามตัวอักษรของเรื่องตามระยะเวลา

4.2 มีสารบัญ หรือดัชนี ช่วยคนเรื่องเพียงพอหรือไม่

5. รูปลักษณะของหนังสือ (Format)

5.1 คุณภาพของการพิมพ์ ตัวพิมพ์ การวางรูปหน้า การแบ่งคอลัมน์ ถูกต้องชัดเจน เหมาะสมแก่การอ่านหรือไม่

5.2 กระดาษในเล่มมีคุณภาพดี ปก การเย็บเล่มเข้าปก แข็งแรง ทนทานถาวรหรือไม่

5.3 มีภาพประกอบเรื่องมากน้อยแค่ไหน เป็นภาพสีหรือขาวดำ

5.4 มีส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น แผนภูมิ แผนที่ แผนผัง ภาคผนวก อภิธานศัพท์ ประกอบหรือไม่

ระปะนีย์ นาคกรทรรพ และ ประภาศรี สีหอำไพ (2520 : 49 - 50)
กล่าวถึงการพิจารณาคุณค่าของหนังสือประเภทสารคดีไว้ดังนี้

1. เนื้อหาสาระของหนังสือ เนื้อหาสาระที่มีความถูกต้องสมบูรณ์ตามหลักวิชา เป็นสิ่งสำคัญมาก ควรพิจารณาว่าเรื่องที่ผู้เขียนนำมาเขียนนั้น มีสาระสำคัญน่าสนใจเพียงใด เหมาะสำหรับผู้อ่านระดับใด เช่น สำหรับบุคคลทั่วไป หรือสำหรับนักศึกษา ครูบาอาจารย์ ถ้าเป็นตำราวิชาการก็ยิ่งจะต้องเพ่งเล็งความถูกต้องตามหลักวิชาเป็นพิเศษ
2. วิธีเสนอหนังสือ วิธีเสนอเนื้อหาของหนังสืออาจเสนอเป็นความเรียงเชิงวิชาการ มีการค้นคว้าหนังสืออ้างอิงประกอบ หรือเสนอ เป็นบันทึกของผู้เขียน เล่าประสบการณ์ของตน หรือเสนอเป็นจดหมายโต้ตอบ ให้ความรู้ความคิดในเรื่องต่าง ๆ ควรพิจารณาว่าผู้เขียนมีวิธีการเขียนที่ชวนอ่าน เข้าใจง่ายหรือไม่ ส่วนวนภาษาสื่อความหมายได้แจ่มแจ้งหรือไม่ เหมาะกับระดับของผู้อ่านตามความตั้งใจของผู้เขียนหรือไม่ เพียงใด
3. การวางเค้าโครงเรื่อง เค้าโครงเรื่องที่เขียนจะต้องมีการจัดลำดับอย่างมีระเบียบ ควรพิจารณาว่า ผู้เขียนสามารถทำให้ความสำคัญ ๆ เชื่อมโยงต่อเนื่องกันได้ดีเพียงใด มีการเรียงลำดับความยากง่ายเพื่อช่วยความเข้าใจของผู้อ่านหรือไม่
4. ส่วนประกอบของหนังสือ ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือได้แก่ คำนำ สารบัญ คณิต บรรณานุกรม อภิธานศัพท์, สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจสาระสำคัญของหนังสือได้รวดเร็ว ควรพิจารณาว่า หนังสืออนั้น ๆ มีส่วนประกอบที่อำนวยความสะดวกกล่าวหรือไม่
5. วุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียน หนังสือสารคดีบางเล่มจะมีประวัติย่อ วุฒิ และประสบการณ์ของผู้เขียนบอกไว้ด้านหลัง รายละเอียดดังกล่าวเกี่ยวกับผู้เขียนจะช่วยให้อ่านสามารถวินิจฉัยได้ดียิ่งขึ้นว่า เรื่องนั้น ๆ มีคุณค่าน่าเชื่อถือเพียงไร
6. คุณภาพของการพิมพ์และรูปเล่ม สิ่งที่ใช้ให้เห็นคุณภาพของการพิมพ์ได้แก่ ตัวพิมพ์ที่ถูกต้องชัดเจน ถ้ามีการใช้เครื่องหมายวรรคตอนก็ใช้ได้อย่างถูกต้อง การเรียงหัวข้อเรื่องและเนื้อเรื่องเป็นไปตามลำดับ ไม่สับสน นับตั้งแต่ปกเข้าไปจนถึงเนื้อในจะต้องจัดทำอย่างประณีต เรียบร้อย มีความคงทนถาวร ลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้มีส่วนช่วยทำให้หนังสือมีคุณภาพทั้งสิ้น

• รัฐจวน อินทรกำแหง (2520 : 43) กล่าวถึงการพิจารณาหนังสือสารคดีไว้
ดังนี้คือ

1. เนื้อวิชาและสาระของหนังสือ ว่ามีสาระเป็นแก่นสารที่แน่นอน มีความ
สมบูรณ์และสมคูล เหมาะสำหรับผู้อ่านระดับใด เช่น สำหรับบุคคลทั่วไป นักศึกษา ครูอาจารย์
หรือผู้เชี่ยวชาญ

2. วิธีเสนอหนังสือ ชวนให้อ่าน เข้าใจง่าย สำนวนภาษาสละสลวย ความยากง่าย
เหมาะสมกับผู้อ่านในระดับที่ผู้เขียนตั้งใจเขียนให้อ่าน

3. การวางเค้าโครงลำดับเรื่อง เรียงลำดับความยากง่ายที่ชวนให้เกิดความ
เข้าใจ และความคืบหน้าต่อเนื่องเป็นอันดีซึ่งไม่ซับซ้อนจนจับเรื่อง หรือใจความไม่ได้

4. คุณวุฒิและประสบการณ์ของผู้เขียน เป็นที่เชื่อถือได้ เพราะมีความจริงและ
ประสบการณ์ในเรื่องนี้มาจริง

5. ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านให้สามารถเข้าใจ
สาระของเรื่องได้เร็ว ค้นคว้าเรื่องที่ต้องการจากหนังสือเล่มนี้ได้รวดเร็วขึ้น และกว้าง
ขวางขึ้น ส่วนประกอบดังกล่าวได้แก่ คำนำ สารบัญ คณิต บรรณานุกรม อภิธานศัพท์
เป็นต้น ได้จัดไว้ตามความสมควรแก่สารคดีเรื่องนั้น

6. ลักษณะรูปเล่ม และคุณภาพของการพิมพ์ หมายถึง ความถูกต้องชัดเจนใน
การพิมพ์ ทั้งตัวหนังสือ และภาพประกอบ

ข้อควรจำ สำหรับหนังสือประเภทนี้ ความถูกต้อง แม่นยำของเนื้อหาสาระของ
หนังสือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ถ้าหากสาระของหนังสือคลาดเคลื่อนข้อเท็จจริง หนังสือสารคดี
เล่มนั้นก็หมดความหมาย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 131) กล่าวถึงการพิจารณา
คุณค่าของร้อยแก้วประเภทสารคดี โดยตั้งเกณฑ์ว่า "งานประพันธ์ที่มีคุณค่านั้นจะต้องมี
รูปแบบเหมาะสมกับเนื้อหา มีวิธีเสนอเรื่องที่น่าสนใจ ชวนให้อ่านเพลิน ให้ความรู้ใน
เรื่องต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ใช้สำนวนภาษาที่กะทัดรัด สละสลวย สื่อความหมายได้ชัดเจน
และมีสารที่แสดงความคิดสร้างสรรค์"

เรื่องสั้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525 : 691) กล่าวถึงความหมายของ "เรื่องสั้น" ว่า "หมายถึง บทประพันธ์ชนิดหนึ่ง มีองค์ประกอบคือ โครงเรื่อง ฉาก และบทสนทนา อย่างเกี่ยวกับนวนิยาย แต่สั้นกว่า"

นอกจากนี้ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2520 : 151) กล่าวถึงความหมายของ "เรื่องสั้น" ว่า "เรื่องสั้น (Short Story) จัดอยู่ในประเภทบันเทิงคดี เพราะมุ่งให้ความเพลิดเพลินเจริญใจแก่ผู้อ่าน"

ในการตั้งเกณฑ์การวิเคราะห์เรื่องสั้นนั้น มีผู้ตั้งเกณฑ์ไว้หลายท่านดังนี้

สิทธา พิณีภูวคณ และ ทิพย์สุนทร นาคชน (2520 : 75) ให้หลักพิจารณาเรื่องสั้นไว้ดังนี้

1. พิจารณาชื่อเรื่อง และเนื้อเรื่องว่าสอดคล้องต่อกันหรือไม่
2. แนวคิดและวิธีแต่ง แนวคิดมีลักษณะชัดเจน และสอดคล้องกัน การแต่งได้สร้างปมอะไร เช่น ปมยุ่งยาก หรือปมใจหายใจคว่า ปมซับซ้อน ผู้แต่งได้สร้างการขัดแย้ง (struggle) อะไรบ้างให้แก่ตัวละคร
3. การจบเรื่องอย่างประทับใจ ได้แก่จบแบบปมทิ้งท้าย จบแบบเศร้า จบแบบหวานชื่น หรือจบแบบตามที่เป็นจริงในชีวิต

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 131) กล่าวถึงการพิจารณาคุณค่าของร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดีไว้ว่า

ถ้ามีรูปแบบเป็นเรื่องสั้นหรือนวนิยาย เราก็พิจารณาโดยตั้งเกณฑ์ว่า จะต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างไรระหว่างองค์ประกอบต่างๆ เช่น แก่นเรื่องสัมพันธ์กับโครงเรื่องและตัวละคร มีกลวิธีการประพันธ์ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ ในเรื่องมีจุดขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ ภาษาที่ไชยบรรยาย และพรรณนา สละสลวย ชวนให้นึกเห็นภาพ คำพูดเหมาะสมกับบุคลิกภาพของตัวละคร และให้สารที่มีความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับชีวิตและสังคม

ร้อยกรอง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525 : 671) กล่าวถึงความหมายของ "ร้อยกรอง" ไว้ว่า "สอดคล้องให้คิดต่อกัน , ประชันรู้ทำ , ร้อยและเย็บคอกไม้ให้เป็นรูปต่าง ๆ ; ตรวจชำระให้ถูกต้อง , สังคายนา , ในคำว่า ร้อยกรองพระธรรมวินัย ; แต่งหนังสือให้มีความไพเราะ , ถ้อยคำที่เรียบเรียงให้เป็นระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์"

ระปะนีย์ นาคทรพ (2520 : 209) ก็ได้กล่าวถึงความหมายของร้อยกรองไว้ว่า "เมื่อ พ.ศ. 2485 สำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรมได้ใช้คำว่า "ร้อยกรอง" สำหรับเรียกรวมกรรมประเภทที่มีลักษณะบังคับในการแต่ง หรือมีการกำหนดคณะ เข้าคู่กับคำว่า "ร้อยแก้ว" นับแต่นั้นมา คำ "ร้อยแก้ว" และ "ร้อยกรอง" ก็ใช้กันแพร่หลายในความหมายนี้"

ในการตั้งเกณฑ์การวิเคราะห์ร้อยกรองนั้น มีผู้ตั้งเกณฑ์ไว้หลายท่าน ดังนี้

สิทธา พิณจวบกล และ ทิพย์สุนทร นาคชน (2520 : 128 - 129) กล่าวถึงหลักในการพิจารณาร้อยกรองดังนี้

1. แก่นสารของเรื่องคืออะไร กวีมีกลวิธีใดในการ : สนอความคิด หรือความรู้สึกอันเป็นแก่นของเรื่อง ลำดับความสับสนหรือไม่ คำเนิ่นเรื่องใดก็เพียงใด
2. ควรอ่านออกเสียงเพื่อฟังจังหวะลีลาว่า กวีได้เลือกคำประพันธ์ได้เหมาะสมกับความหรือไม่
3. การพิจารณาความหมายของบทประพันธ์โดยละเอียด นอกเหนือจากแก่นหรือสาระของเรื่อง และการวางโครงเรื่อง หากมีความสงสัยไม่กระจ่างชัดควรพิจารณาตีความหมายโดยใช้เหตุผล
4. พิจารณาคำการสรรคำของกวีว่า ส่งผลดีหรือผลค้อยแก่ร้อยกรองของตน
5. พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดของกวี และถ้อยคำ ความคิดและเสียงความคิดและสาระประโยชน์ กับความคิดและฉันทลักษณ์ว่า มีการสอดคล้องกันหรือไม่ และก่อให้เกิดผลดีหรือผลค้อยแก่ร้อยกรองนั้น ๆ

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และ ประภาศรี สีหอำไพ (2520 : 52 - 53)

กล่าวถึงการประเมินคุณค่าของหนังสือประเภทร้อยกรอง หรือ กวีนิพนธ์ ดังนี้

1. รูปแบบของฉันทลักษณ์ รูปแบบของฉันทลักษณ์หรือคำประพันธ์ อาจเป็นโคลง กลอน กาพย์ ฉันท์ ชนิดใดก็ได้ หรือเป็นบทกวีแบบเสรี อย่างที่เขียนกันในยุคปัจจุบัน ซึ่งไม่เคร่งครัดต่อรูปแบบ และสัมผัสที่บังคับมากนักก็ได้ ควรพิจารณาความถูกต้องตามรูปแบบของฉันทลักษณ์นั้น ๆ เป็นเกณฑ์ ส่วนบทร้อยกรองแบบเสรีของกวียุคปัจจุบันนั้น ก็ต้องพิจารณารูปแบบของผู้เขียนเป็นรายบุคคลไป

2. ความคิดและเนื้อหาสาระในบทกวี บทกวีที่ดีจะต้องมีเนื้อหาสาระที่แสดง ความนึกคิดอันมีคุณค่าแก่ชีวิต บทกวีบางบทให้ความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ในคำต่าง ๆ เช่น อารมณ์รัก อารมณ์เศร้า อารมณ์เคียดแค้น ฯลฯ บางบทก็ให้คติธรรมเตือนใจ กวีนิพนธ์บางเรื่องมีเนื้อหาสาระเป็นนิยาย บางเรื่องมีเนื้อหาสาระเป็นเหตุการณ์ในชีวิตจริง หรือในประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพอใจของกวีว่าจะเขียนไปในแนวใด จึงควรพิจารณาให้ถี่ถ้วนว่ากวีได้ให้ความคิดอะไรแก่ผู้อ่านบ้าง และมีเนื้อหาสาระของเรื่องเป็นอย่างไร

3. กลวิธีแต่งหรือวรรณศิลป์ กลวิธีในการแต่งหรือวรรณศิลป์นี้ อาจพิจารณา ได้จากการเลือกคำมาใช้ให้เหมาะสมกับความ การเล่นเสียงด้วยสัมผัสสระ สัมผัสอักษร การใช้โวหารแบบต่าง ๆ การใช้สัญลักษณ์ เช่น ดอกมะลิ หมายถึง ความงามอย่างบริสุทธิ์ ผุดผ่อง ไฟ หมายถึง ความร้อน แสงแห่งกิเลสที่เผาผลาญใจมนุษย์ ฯลฯ กวีแต่ละคนย่อม มีกลวิธีแตกต่างกันออกไป เป็นแบบเฉพาะของตน กลวิธีหรือวรรณศิลป์เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และน่าศึกษาทั้งสิ้น

4. รสของบทร้อยกรอง รสของบทร้อยกรอง หมายถึง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นแก่ ผู้อ่าน เมื่อด้อยคำ ส่วนวน หรือเรื่องราว ในบทร้อยกรองนั้น ๆ มากกระทบอารมณ์ อาจให้ความรู้สึกทางความรัก ความขบขัน ความเศร้า ความสนใจ ความโกรธ ความตื่นเต้น ฯลฯ ก็ได้ แล้วแต่ลักษณะของบทร้อยกรอง และอารมณ์ของผู้อ่านในขณะนั้น ผู้อ่านสามารถตีความหมายของบทร้อยกรองได้ดีเพียงใด ก็ยังสามารถรับ "รสอันสุนทร" ได้ดีเพียงนั้น

5. สารจากบทร้อยกรอง เช่นเดียวกับนวนิยาย บทร้อยกรองต้องฝากสารของผู้แต่งไว้กับผู้อ่านได้เหมือนกัน เช่น เมื่อเราอ่านโคลงพระราชนิพนธ์สยามานุสสติ เราคงได้

รับสารที่ว่า "เราเกิดเป็นคนไทย ต้องรัก และป้องกันชาติบ้านเมืองของเราอย่างชีวิต" หรือเมื่อเราอ่านสามัคคีเภทคำฉันท์ เราก็จะได้รับสารว่า "ชาติใดหากชนในชาติขาดสามัคคีธรรมเสียแล้ว ความพินาศย่อมมาถึงชาตินั้น"

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 131) กล่าวถึงการพิจารณาคุณค่าของร้อยกรองไว้ว่า "ถ้าเป็นร้อยกรอง ซึ่งใช้รูปแบบในการประพันธ์ต่าง ๆ กัน เราก็พิจารณาโดยตั้งเกณฑ์ว่า งานประพันธ์ที่มีคุณค่านั้นจะต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหา มีกลวิธีในการแต่งที่น่าสนใจ ใช้ถ้อยคำไพเราะ สละสลวย ให้ความสะเทือนอารมณ์ และให้สารที่มีความคิดสร้างสรรค์"

จากเกณฑ์ในการเลือกหนังสือเรียนทั้งหมดที่มีผู้เขียนไว้ พอดีจะสรุปได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนของรูปเล่ม และส่วนของเนื้อหา ดังนั้นเนื้อหาในหนังสือเรียนจึงไม่ใช่ส่วนสำคัญเพียงส่วนเดียว แต่ส่วนประกอบของหนังสือเรียนหรือรูปเล่ม ก็มีสำคัญมากเช่นกัน

เกณฑ์ทางด้านการพิมพ์หนังสือเรียน

กำจร สติรกุล (2515) กล่าวถึงเกณฑ์ทางด้านการพิมพ์พอจะสรุปได้ดังนี้คือ

1. ตัวพิมพ์มีขนาดเหมาะสม ชัดเจน อ่านง่าย
2. ลักษณะตัวหนังสือที่ใช้พิมพ์เนื้อเรื่อง และหัวเรื่องมีขนาดพอเหมาะ
3. การเว้นวรรคตอน การสะกดคำถูกต้อง
4. รูปร่างของหนังสือมีขนาดพอเหมาะ คือ มีส่วนกว้าง ยาว หนา สมดุลย์กันภาพประกอบควรเป็นภาพสี เพราะจะดึงดูดความสนใจ และจำได้ดีกว่าภาพขาวดำ
5. การวางหน้าหนังสือที่ดี ต้องวางภาพสี ตัวหนังสือ ในตำแหน่งที่สมดุลย์กัน
6. ส่วนต่าง ๆ ของหนังสือมีครบบริบูรณ์ และเรียงตามลำดับ คือ ปก หน้าลิขสิทธิ์ คำนิยม คำนำ สารบัญ แก้วคำนิศ เนื้อเรื่อง ภาคผนวก หนังสืออ้างอิง หรือบรรณานุกรม ดัชนี และรายละเอียดในการพิมพ์
8. การเรียงลำดับหน้าของหนังสือถูกต้อง
9. การเย็บเล่ม ทำอย่างประณีต ต้องคำนึงถึงความทนทาน และเหมาะสมกับการใช้งาน

นอกจากนี้ สมถวิล วิเศษสมบัติ (2524 : 160 - 161) ยังกล่าวถึง รายละเอียดเกี่ยวกับขนาดของตัวอักษร ขนาดของหนังสือที่ใช้ในปัจจุบัน ตัวอักษรที่ควรใช้ รวมทั้งการเย็บเล่มหนังสือ ดังนี้

ขนาดของตัวอักษร ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก การรับรู้ทางสายตาของเด็กนั้น จะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในลักษณะรวม ๆ ไม่สนใจรายละเอียด ลักษณะอย่างนี้สะท้อนให้เห็นถึงเรื่องของขนาดของตัวอักษรว่า จะต้องใช้อักษรขนาดโตสำหรับเด็กเล็ก ๆ และขนาดตัวอักษรจะลดลงตามลำดับวัยของเด็กที่เจริญขึ้น และโดยทางตรงข้าม เด็กยิ่งอายุน้อยลง ขนาดของตัวอักษรจะโตขึ้นเป็นปกติภาคกลับกัน

ขนาดของหนังสือที่ใช้ในปัจจุบัน มี 3 ขนาด ดังนี้

ขนาดเล็ก 13 ซม. กว้าง 18.5 ซม. (ศัพท์) โรงพิมพ์เรียก 16 หน้ายก

ขนาดกลาง 14.8 ซม. กว้าง 21 ซม. (ศัพท์) โรงพิมพ์เรียก 16 หน้ายกใหญ่

ขนาดใหญ่ 18.5 ซม. กว้าง 26 ซม. (ศัพท์) โรงพิมพ์เรียก 8 หน้ายก

ขนาดเหล่านี้มีใช้ขนาดมาตรฐานซึ่งนิยมใช้กันทั่วโลก เพราะประเทศไทยใช้ตามขนาดของกระดาษที่มีอยู่ตามท้องตลาด

ตัวอักษรที่ควรใช้ ตัวอักษรที่ใช้จะมีขนาดลดหลั่นกันไปตามอายุของเด็กดังนี้

เด็กวัยก่อนเรียน ควรใช้ตัวอักษร 40 ปอยท์ (ประมาณ 7 ม.ม.)

เด็กวัยเริ่มเรียน " 32 ปอยท์ (ประมาณ 5 ม.ม.)

เด็กโต " $19\frac{1}{2}$ - 24 ปอยท์ (ประมาณ 3 ม.ม.)

ขนาดเกือบเท่าตัวพิมพ์ดีด

หมายเหตุ ปอยท์ (Point) เป็นมาตราส่วนของพื้นฐานของช่างพิมพ์ที่ใช้

วัดตัวอักษร 32 ปอยท์ เท่ากับ 0.9962 นิ้ว ขนาด 1 ปอยท์ มีค่าเท่ากับ $\frac{1}{72}$

การเย็บเล่ม

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2524 : 184 - 186) กล่าวถึงการเย็บเล่มหนังสือที่นิยมใช้กันทั่วไป มี 5 วิธี คือ

1. หนังสือเย็บอก หรือเย็บมุงหลังคา หนังสือลักษณะนี้ หน้าต่าง ๆ ของหนังสือ จะถูกเก็บมาซ้อนกันไว้ โดยแฉกกลางของแต่ละคู่ โดยมากเป็นหนังสือ บาง ๆ และมักเย็บปกประกบเข้าไปด้วย การเย็บด้วยวิธีนี้ เย็บได้หลายอย่าง คือ

1.1 การเย็บด้วยเชือก โดยเจาะรูสามรู ร้อยเชือกจากรูกลางค้ำในเล่ม ก่อน แล้วโยงไปรูค้ำบน ร้อยเลยมาค้ำล่าง แหงเข็มทะลุมาร้อยรูกลางอีกที ดึงเข็ม ขึ้นค้ำบนมาเจาะร้อยรูอีกรูหนึ่งทางค้ำล่าง แล้วเอาเชือกมาผูกติดกันตรงรูตรงกลาง กับปลายเชือกอีกค้ำหนึ่ง

1.2 เย็บเล่มด้วยลวด อาจเย็บด้วยลวดสองเข็ม หรือสามเข็ม ถ้าเป็น หนังสือเล่มเล็ก ๆ เย็บเข็มเดียวก็ได้ การเย็บเล่มด้วยลวดต้องเย็บด้วยเครื่องเย็บ ๆ จะคันลวดเจาะทะลุมาโดยปลายลวดทั้งสองค้ำ แล้วมาพับยึดเล่มหนังสือตรงรอยพับอันเป็น ออกกลางของหนังสือ

1.3 เย็บด้วยจักรตรงรอยกลางที่พับอันเป็นออกกลางของหนังสือ

2. หนังสือเย็บสัน คือการเอาหน้าหนังสือมาทับซ้อน ๆ เรียงลำดับหน้าให้ ถูกต้อง แล้วเย็บติดทางค้ำข้างซึ่งเป็นสันหนังสือ การเย็บอาจเย็บด้วยเชือก ลวด สองเข็ม สามเข็ม หรือ เย็บจักรก็ได้, หนังสือเย็บสันนี้เปิดอกแบนไม่ได้ เพราะสันถูก เย็บติดกันที่ค้ำข้าง และเมื่อเย็บเสร็จแล้ว ต้องเอากาวมาทาที่ตรงสัน เพื่อเอาปกปิด หุ้มอีกทีหนึ่ง

3. หนังสือทากาว หรือไสกาว มีลักษณะแบบเดียวกับหนังสือที่จะใช้เย็บสัน วิธีทากาวคือทาที่สัน โดยใช้ตะไบหรือกระดาษทรายหยาบ ๆ ชูค้ำขึ้นออก เพื่อให้ค้ำสันเป็น แฉนปลิวแต่ละแผ่นแล้วเอากาวทา การทากาวนั้น เครื่องทากาวจะปิดสันหนังสือให้เอนไป ทางซ้ายและทางขวา เพื่อให้กาวได้แทรกเข้าไปเกาะค้ำข้างของกระดาษทั้งสองข้าง ยึดติดกันทุกแผ่น

หนังสือทากาวมีความทนทานมาก เหมาะในการเข้าเล่มหนังสือสำหรับเก็บรักษา อนุบาล และระดับประถมศึกษา

4. หนังสือเย็บก็ การเย็บแบบนี้ใช้เครื่องมือเย็บที่มีเข็มหลายเล่ม การเย็บนั้นใช้เชือกเย็บเป็นตอน ๆ แต่ละตอนให้แน่น แล้วจึงนำมาเย็บรวมเป็นเล่มเข้าปก ได้แก่การเย็บหนังสือประเภทตำรา ไม่ใช่เย็บหนังสือสำหรับเด็ก การเย็บก็มี 2 วิธีด้วยกันคือ

4.1 การเย็บด้วยเครื่อง ไม่สู้แน่นนัก จะต้องอีกยาวอีกครั้งหนึ่ง

4.2 การเย็บด้วยมือ แน่นกว่าเย็บด้วยเครื่อง

ความถาวรของหนังสือนั้นขึ้นอยู่กับกระดาษ การเย็บแบบเย็บก้นสามารถทำให้โค้งได้

5. การเจาะรูร้อยลวด หรือร้อยพลาสติก กระดาษแต่ละแผ่นที่นำมาเรียงกันตามลำดับหน้า จะถูกเจาะโดยเครื่องเจาะให้เป็นรูตามแบบกำหนด บางแบบอาจจะเป็นรูรียาว บางแบบอาจจะเป็นรูกลม แล้วแต่แม่แบบที่จะเจาะรูนั้น แล้วใช้ลวดหรือพลาสติกร้อยในรูนั้นให้หน้าหนังสือ หรือกระดาษแต่ละแผ่นยึดติดกัน การทำเล่มแบบนี้ทำให้หนังสือเปิดกางได้เต็มที่

จากการเย็บเล่มทั้ง 5 วิธีนี้ สรุปได้ว่าวิธีที่นิยมใช้ในการเย็บเล่มหนังสือเรียนมากที่สุด คือ หนังสือทากาวหรือไสกาว

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

นอกจากผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับเกณฑ์ในการวิเคราะห์หนังสือเรียน ทั้งด้านเนื้อหา รูปเล่ม รวมทั้งการพิมพ์จากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ แล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเพิ่มเติมโดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ และผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลละเอียดขึ้น โดยเฉพาะในกรณีเกี่ยวกับรูปเล่ม และการพิมพ์หนังสือเรียนดังนี้ คือ

ขนาดของกระดาษที่ใช้พิมพ์หนังสือเรียน และชนิดของกระดาษ ขนาดของกระดาษจะมีอยู่ 3 ขนาดด้วยกัน คือ

1. ขนาด 31" × 43"

2. ขนาด 24" × 35"

3. ขนาด 27" × 40"

จากขนาดของกระดาษทั้ง 3 ขนาดนี้ ขนาดแรกจะเป็นขนาดมาตรฐานที่นิยมใช้กันมากที่สุด ขนาดของกระดาษเหล่านี้ เมื่อจะใช้ต้องนำมาตัดเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เช่น ตัด 4 (ขนาดประมาณ $15" \times 20"$) ตัด 8 (ขนาดประมาณ $7\frac{1}{2}" \times 10"$) ตัด 16 (ขนาดประมาณ $7\frac{1}{2}" \times 5"$) สำหรับหนังสือเรียนหรือหนังสือที่มีประโยชน์ทั่วไปนั้น มักจะมีขนาดมาตรฐานคือ $7\frac{1}{2}" \times 10"$ หรือที่เรียกว่า ตัด 8 หรือ 8 หน้ายก ส่วนชนิดของกระดาษที่ใช้ในการทำหนังสือเรียน คือ กระดาษปรีฟ ซึ่งมีสีค่อนข้างเหลือง และมีราคาถูกกว่ากระดาษที่ใช้ทำสมุด หรือที่เรียกว่า กระดาษพิมพ์เขียว หรือ กระดาษปอนด์

การพิมพ์ ในการพิมพ์หนังสือเรียนนั้นมี 2 แบบ คือ ใช้ตัวเรียง และใช้พิมพ์ดีดแบบคอมพิวเตอร์ ในสมัยก่อนนั้นการพิมพ์หนังสือเรียนจะใช้ตัวเรียง แต่การใช้ตัวเรียงค่าจ้างแพง เมื่อใช้พิมพ์หนังสือเรียนแต่ละครั้งแล้วก็ต้องเก็บนอนไว้นาน ๆ จะนำไปใช้ต่อไม่ได้ ทำให้เกิดการสูญเปล่าขึ้น ส่วนการใช้ระบบพิมพ์ นอกจากค่าจ้างถูกกว่าแล้วยังทนกว่าด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ในปัจจุบันจึงนิยมใช้ระบบพิมพ์มาช่วยมากกว่าใช้ตัวเรียง

การเข้าเล่ม เนื่องจากหนังสือเรียนมักจะมีขนาดใหญ่ หนา การเข้าเล่มจึงอาจทำได้ 2 อย่าง คือ การเย็บก๊ (ใช้เชือกเย็บตรงกลางเล่มหนังสือ) และการทากาวหรือไสกาว สมัยก่อนจะใช้การเย็บก๊ เพราะทนดี แต่มีราคาแพง ปัจจุบันจึงนิยมการไสกาว เพราะราคาถูกกว่า และสะดวกกว่า การเข้ารูปเล่มก็มีระเบียบคือด้วย

(ประพีร์ นัยพันธวงศ์ , สัมภาษณ์)

นอกจากนี้คุณประพีร์ นัยพันธวงศ์ ยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเรียนเพิ่มเติม ในแง่ของราคาของหนังสือเรียน โดยมีความเห็นว่าราคาของหนังสือเรียนนั้นว่าถูกมาก เพราะครูสภาก็รับพิมพ์เองทั้งหมด การวางรูปเล่มส่วนใหญ่ก็เป็นมาตรฐานของหนังสือเรียนอยู่แล้ว นอกจากนั้นขนาดของหนังสือเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับนิตยสาร หรือหนังสืออ่านเล่นทั่วไป จะเห็นว่านิตยสารหรือหนังสืออ่านเล่น มักมีขนาดกะทัดรัด ถือหรือนำติดตัวไปไหนง่ายกว่าหนังสือเรียน เพราะต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้อ่านในการถือ หรือพกติดตัวด้วย แต่หนังสือเรียนไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความสะดวกในเรื่องนี้ เพราะเวลาให้นักเรียนต้องใส่กระเป๋าหนังสืออยู่แล้ว ขนาดของหนังสือเรียนจึงอาจไม่กะทัดรัด เหมาะสมนัก

ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากหนังสือเรียนภาษาไทยชุดภาษาพิจารณา เล่ม 1 และ เล่ม 2 เป็นหนังสือเรียนสำหรับรายวิชาภาษาไทย (ท.605 และ ท.606) ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เริ่มใช้เมื่อปีการศึกษา 2526 นอกจากนี้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดนี้ ยังเป็นชุดแรกที่รวมส่วนของหลักภาษา การใช้ภาษา และวรรณคดีไว้ในเล่มเดียวกัน ซึ่งหนังสือเรียนภาษาไทยแต่เดิมนั้น ไม่เคยรวมทั้งสามส่วนเข้าด้วยกันเลย จึงไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเรียนเล่มนี้โดยตรง

อย่างไรก็ตาม มีผู้ทำการวิจัยหนังสือเรียนภาษาไทยเล่มอื่นไว้หลายเล่ม ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเรียนภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับวิชาหลักภาษา การใช้ภาษา หรือวรรณคดี ซึ่งการวิจัยนี้มีวิธีการและหลักการคล้ายกัน ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะนำมากล่าวถึง จึงได้รวบรวมมาดังนี้

มัทนียา แสงสัจจครุฑ (2514) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้แบบเรียนวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2514" สรุปผลการวิจัยได้ว่า ครูต้องการให้นักเรียนได้เรียนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ส่วนความเห็นอื่น ๆ พอสรุปได้ว่า ครูภาษาไทยส่วนมากใช้หนังสือแบบเรียนวรรณคดีไทยสอนมากที่สุด ครูใช้แบบเรียนหลักภาษา และการใช้ภาษาแตกต่างกันออกไป เพราะเอกชนหลายแห่งจัดทำขึ้นและกระทรวงศึกษาธิการมิได้บังคับใช้เล่มใดโดยตรง สำหรับแบบเรียนหลักภาษา และการใช้ภาษา ครูส่วนมากเห็นว่าควรต้องค้นคว้าเพิ่มเติม ครูบางคนเห็นว่ายังไม่มีตำราหลักภาษาไทยที่เชื่อถือ และเป็นแนวทางการสอนได้ ครูทุกคนคิดว่าจะต้องศึกษาเพิ่มเติม ครูส่วนใหญ่คิดว่าแบบเรียนหลักภาษาเหมาะกับระดับชั้นบางบท ครูต้องการให้ผู้แต่งแบบเรียนภาษาไทยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางภาษาไทย ไม่ต้องการให้เจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว และต้องการมีส่วนร่วมในการสร้างบทเรียน ครูเห็นว่าควรทำบทเรียนในเรื่องหลักภาษานั้นให้สอดคล้องกับการใช้ภาษา เกี่ยวกับรูปเล่มส่วนใหญ่เห็นว่ารูปเล่มของหนังสือกะทัดรัด เหมาะสมดีแล้ว ตัวพิมพ์หนังสือเหมาะสมดี ควรพิมพ์สีคำในเรื่องที่สำคัญ ตัวสะกดการันต์ กระจกษาที่ใช้พิมพ์และการเย็บเล่ม ยังไม่ดีพอ

สุธีร์ ลิขิตจันทรสกุล (2515) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนราษฎร์ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรีที่มีต่อวิชาภาษาไทย สรุปผลการวิจัยได้ว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนวิชาภาษาไทยว่า ลักษณะของเล่มไม่ชวนอ่าน เช่น สี รูปเล่ม ทำให้เบื่อ ภาพประกอบน้อยมากแทบจะไม่มี ความผิดพลาดในเรื่องคำมีมาก เนื้อหาซ้ำซาก บางเรื่องซ้ำกับวิชาอื่น ชื่อและคำศัพท์จำยาก ไม่เข้าใจ ความหมาย ใจความไม่รัดกุม ส่วนวิชาหลักภาษา คำที่ใช้ยกตัวอย่างไม่ค่อยแจ่มชัด ยากแก่การเข้าใจ การกำหนดหัวข้อเรื่องเพื่อแต่งเรียงความ และจดหมาย ซ้ำซาก น่าเบื่อหน่าย เพราะเหมือนกันทุกปี นักเรียนให้ข้อเสนอแนะว่า แบบเรียนควรมีรูปภาพประกอบแต่ละเรื่องให้มากขึ้น รูปเล่มกะทัดรัด น่าอ่าน มีสีสันสวยงาม เรื่องที่นำมาให้เรียน ควรให้สาระและประโยชน์อย่างแท้จริง ให้ความรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ ควรมีข้อความที่อธิบายความประกอบไว้ด้วย เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สนุกและซาบซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรมีแบบเรียนประกอบมากกว่า 1 เล่ม

ในปีเดียวกัน ดาวร จิตโสภณ (2515) ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูต่อการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนราษฎร์ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรี" ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูส่วนใหญ่ชอบสอนวรรณคดี เพราะบทเรียนสอนง่าย สนุก สะดวกแก่การจดจำ ไม่น่าเบื่อเหมือนวิชาการใช้ภาษา เพราะเป็นวิชาจำเจ ซ้ำซาก ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ครูเห็นว่าหลักสูตรและแบบเรียนนั้น เนื้อหาส่วนใหญ่มีความกำลังที เนื้อหาสัมพันธ์กับเวลาเรียน

นอกจากนี้ พรสวรรค์ วงศ์วิไลทอง (2515) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนภาษาไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครปีการศึกษา 2515" สรุปผลการวิจัยว่า นักเรียนชอบวิชาวรรณคดีมากที่สุด เพราะเนื้อหาสนุกเพลิดเพลิน ที่ไม่ชอบมากที่สุดคือ หลักภาษา เพราะเนื้อหายากเกินไป และมากเกินไป นักเรียนยังให้ข้อเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงเนื้อหาวิชา และตำราเรียนให้ง่าย มีความสนุกเพลิดเพลินยิ่งขึ้น

สุกัญญา โชติภพนิช (2518) ทำการวิเคราะห์แบบเรียนวรรณคดีไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สรุปผลได้ว่า แบบเรียนนี้มีทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่อง ควรแก้ไขปรับปรุงด้านคุณภาพในการจัดทำแบบเรียน การจัดรูปเล่ม การพิมพ์ ภาพประกอบ ฯลฯ และควรเพิ่มเติมเนื้อหาแบบเรียนให้มากขึ้น เรื่องที่ล้าสมัยไม่น่าสนใจควรตัดออก เรื่องที่เห็นว่าดีมีความเหมาะสมกับวัย ความสนใจ และความต้องการของนักเรียนให้คงไว้ คำอธิบายศัพท์ควรเพิ่มเติมอธิบายสำนวน และโวหารที่แทรกไว้ในเรื่องบ้าง ส่วนกิจกรรมในแต่ละบทควรจัดให้มีมากขึ้น และจัดหลาย ๆ ประเภท เพื่อให้ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ได้แก่ การฟัง พูด อ่าน เขียน

ในปีเดียวกัน อภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์ (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2518 หมวดวิชาภาษาไทย" มีความเห็นว่า ความมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตรหมวดวิชาภาษาไทย มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง มีบางประการควรแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เนื้อหาวิชาทันสมัย น่าสนใจ และเหมาะสมกับสภาพการณ์ และความต้องการของสังคมปัจจุบัน ต้องการแบบเรียนที่ดี มีมาตรฐาน ทันสมัย น่าสนใจ มีเนื้อหาไม่ซ้ำซ้อนกันในระดับต่าง ๆ

มาลี อุ่นอก (2519) ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาวรรณคดีไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2516 - 2518" สรุปผลการวิจัยว่า ปัญหาที่นักเรียนประสบ คือ หลักสูตรมีเนื้อหาวิชามากเกินไป บางเรื่องน่าเบื่อหน่าย และไม่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน จึงควรปรับปรุงเนื้อหาในหลักสูตร ส่วนปัญหาของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน คือครูต้องการให้มีการปรับปรุงหลักสูตร เนื่องจากเนื้อหาไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน อันเป็นสาเหตุให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนการสอน และต่อต้านการเรียนการสอนวิชาวรรณคดีไทย

ในปีเดียวกัน สมชาติ ศิริวงศ์ (2519) วิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนช่างกลวิทยากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2519" สรุปผลการวิจัยได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่ครูประสบคือ การจัดหลักสูตรไม่เหมาะสม ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าแบบเรียนและหลักสูตรที่จัดไว้นั้น ยังไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง และจำนวนชั่วโมงเรียนที่จัดไว้ก็น้อยเกินไป

เน่งน้อย ทองหล่อ (2522) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีต่อหนังสือแบบเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1" สรุปผลการสำรวจได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ เห็นว่าการจัดรูปเล่มแบบเรียนมีความเหมาะสมดีแล้ว มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีภาพประกอบมาก ๆ แต่ละภาพควรชัดเจน และมีคำอธิบายประกอบภาพอย่างละเอียดด้วย เนื้อเรื่องไม่ควรยาวเกินไป เพราะจะทำให้สับสนง่าย และต้องการให้เนื้อหาของแบบเรียนมีความรู้ทั้งสมัยเก่าและใหม่ คำถามท้ายบทควรใช้คำพูดให้เข้าใจง่าย กระดาษหน้าปกควรเป็นกระดาษมัน และมีสีสวยสด น่าสนใจ

นอกจากนี้ ปราณี สิ้นธุระอาค (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับหนังสือเรียนหลักภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1" ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูมีความเห็นว่าเนื้อหาในหนังสือเรียนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชาภาษาไทย โดยเน้นการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสาร นักเรียนเห็นว่าหนังสือเรียนเสนอความรู้ทางหลักภาษาไทย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ขนาดของหนังสือพอเหมาะ ไม่หนาเกินไป สะดวกในการหยิบใช้ ส่วนครูและนักเรียนมีความเห็นร่วมกันว่า ควรปรับปรุงรูปเล่มให้มีมาตรฐาน มีความทนทาน ใช้กระดาษดีกว่าที่เป็นอยู่ ควรมีภาพประกอบในเล่มให้มาก ส่วนด้านกรรพิมพ์เหมาะสม เรียบร้อยดี ขนาดของตัวอักษรชัดเจน เหมาะสมกับสายตาของนักเรียน ทั้งครูและนักเรียนให้ข้อเสนอว่า ควร มีบทสรุปท้ายบทเรียน ควร มีบรรณานุกรมท้ายเล่มหรือท้ายบท และควรมีกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละบทไว้ท้ายบทเรียนด้วย ส่วนปัญหาที่ทั้งสองฝ่ายประสบ คือ เนื้อเรื่องบางเรื่องยากเกินไป การอธิบายไม่กระจ่างพอ และบางตอนใช้ภาษายากเกินไป

นวลทิพย์ รักษาทรัพย์ (2522) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาการเรียนการสอนภาษาไทย โดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 9 โรงเรียน สรุปผลการวิจัยได้เน้นส่วนที่เป็นเนื้อหาว่า ควรจัดเนื้อหาหลักภาษา การใช้ภาษา และวรรณคดีไว้ในหนังสือเล่มเดียวกัน

ในปีเดียวกัน ดวงรัตน์ ตูหเจริญ (2522) ได้ทำการวิเคราะห์หนังสือเรียน วิชาภาษาไทย ชุดวรรณวิจักขณ์เล่มหนึ่ง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูพอใจ หนังสือเรียนเล่มนี้น้อย แต่นักเรียนพอใจหนังสือเรียนเล่มนี้มาก ปัญหาใหญ่ที่ครูและนักเรียน ประสบในการใช้หนังสือเล่มนี้ก็คือปัญหาด้านองค์ประกอบของบทเรียน การพิมพ์ และรูปเล่ม ของหนังสือเรียน

นุชน้อย สติรอังกูร (2523) ทำการวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยชุด ทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเล่ม 1 ผลการวิจัยสรุปว่า ครู และนักเรียนพอใจ บทเรียนต่าง ๆ ในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1 เป็นส่วนใหญ่ หนังสือเรียนเล่มนี้มีทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่อง ส่วนบกพร่องที่ควรแก้ไขคือ เนื้อหา การอธิบายศัพท์ รูปเล่ม และการพิมพ์

ส่วนที่เป็นเนื้อหา ครู และนักเรียนต้องการเนื้อหาที่ทันสมัย นำไปใช้ในชีวิต ประจำวันได้ ส่วนนวนภาษาไม่ยากจนเกินไป ควรมีเนื้อหาที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับ ระดับชั้น

การอธิบายศัพท์ ควรอธิบายให้ละเอียดชัดเจน

รูปเล่มและการพิมพ์ ครูและนักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ปรับปรุงรูปเล่มให้ กะทัดรัด ปกแข็งแรง ใช้กระดาษที่มีคุณภาพดี ภาพประกอบเพียงพอ และเหมาะสมกับ เนื้อเรื่อง การพิมพ์ถูกต้องชัดเจน

สุชาติ วงศ์สุวรรณ (2525) ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูผู้สอน ภาษาไทย และผู้บริหารเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" สรุปผลการวิจัยได้ว่า ค่านิยมโครงสร้างและเนื้อหารายวิชา ครูผู้สอนและผู้บริหารเห็นว่า เนื้อหาส่งเสริมการเรียนรู้ และทักษะด้านต่าง ๆ มาก โดยเฉพาะทักษะการอ่าน เนื้อหา มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาวิชาบังคับเหมาะสมกับวัย และความ พร้อมของนักเรียน ส่วนค่านิยมหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยนั้น ครูผู้สอนและผู้บริหารเห็นว่า มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร มีความถูกต้อง ใช้ส่วนนวนภาษาน่าอ่าน และเหมาะสมกับวัยของ นักเรียน

ศิริรัตน์ วงศ์สุวรรณ (2526) ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียน ครู และผู้บริหารเกี่ยวกับหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะพัฒนาเล่มหนึ่ง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สี่" สรุปผลการวิจัยได้ว่า ด้านการจัดพิมพ์ รูปเล่ม ด้านเนื้อหา และวิธีการเขียน นักเรียนมีความพอใจมากกว่าครูและผู้บริหาร ครูเห็นว่าการอธิบายเนื้อหาและการยกตัวอย่างประกอบยังไม่ชัดเจนพอ นักเรียน ครู และผู้บริหาร เห็นว่าการเสนอแนะ ภาระงาน และยั่วยุให้ผู้เรียนอยากศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองยังไม่ดีพอ โดยพิจารณาจากกิจกรรม และตัวอย่างที่ยกมาประกอบการอธิบาย มีลักษณะไม่น่าสนใจ และไม่ทันสมัย ด้านการใช้ส่วนภาษาถูกต้องชัดเจนดี นอกจากนี้ยังเห็นว่ากิจกรรมท้ายบทมีมากเกินไป เมื่อเทียบกับจำนวนเวลาเรียน ภาพประกอบและเนื้อหายังไม่สัมพันธ์กัน ภาพประกอบมีน้อย ส่วนด้านปัญหาที่พบมีดังนี้คือ ด้านการจัดพิมพ์ และการทำรูปเล่มไม่ทนทาน และกระดาษที่เท่าที่ควร เนื้อหาที่มีความซ้ำซ้อนกัน ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย จำนวนคาบเวลาเรียนวิชาภาษาไทยน้อยไป ไม่สัมพันธ์กับเนื้อหาซึ่งมีมาก ราคาของหนังสือก็แพงเมื่อเทียบกับความแข็งแรงทนทาน และคุณภาพของกระดาษที่ใช้พิมพ์ ข้อเสนอแนะคือ ควรปรับราคาให้ถูกลง หรือให้ราคาเท่าเดิม แต่ปรับปรุงคุณภาพการพิมพ์ให้ดีขึ้น

จากผลการวิจัยทั้งหมดเท่าที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมานี้ พอจะสรุปได้เป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาของหนังสือเรียน ด้านรูปเล่มและการพิมพ์ และด้านกิจกรรม

ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยบางคนเห็นว่าดีแล้ว แต่ส่วนใหญ่เห็นว่าควรปรับปรุงให้ทันสมัย น่าสนใจ ไม่ซ้ำซาก ซ้ำซ้อน เหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ให้สาระประโยชน์อย่างแท้จริง ควรเป็นเนื้อหาที่ง่าย และสนุกเพลิดเพลิน ใช้ภาษาง่าย การอธิบายศัพท์ และการยกตัวอย่างชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่

ด้านรูปเล่ม และการพิมพ์ ผู้วิจัยส่วนใหญ่เห็นว่า ควรปรับปรุงโดยเฉพาะการเข้ารูปเล่ม และกระดาษที่ใช้พิมพ์ให้มีคุณภาพดี และคงทนถาวร กระดาษหน้าปกมีความทนทาน และมีสีสันสวยงาม หนังสือควรมีขนาดกะทัดรัด พอเหมาะ มีภาพประกอบมาก ๆ และเป็นภาพที่ชัดเจน ด้านการพิมพ์ควรระมัดระวังเรื่องการสะกดการันต์

ค่านกิจกรรม ผู้วิจัยส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ให้มาก และเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ย้ำให้ผู้เรียนอยากศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

นอกจากนี้ในค่านอื่น ๆ เช่น เนื้อหา กับ เวลาเรียน ผู้วิจัยบางคนเห็นว่าสัมพันธ์กันดีแล้ว แต่บางคนเห็นว่าเนื้อหามากเกินไป ส่วนเวลาเรียนน้อยเกินไป และผู้วิจัยบางคนเห็นว่าควรนำเนื้อหาส่วนที่เป็นหลักภาษา การใช้ภาษา และวรรณคดี รวมไว้ในเล่มเดียวกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย